

Motion till riksdagen 2013/14:K205

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Avskaffa monarkin

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att utreda det svenska statsskicket i syfte att införa republik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insyn i kungliga hov- och slottsstatens ekonomi och verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om upphävande av monarkens åtalsimmunitet.

Ett modernt och demokratiskt statsskick

”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” Detta är den allra första meningen i Sveriges grundlag. Det är den politiska demokratins grundläggande princip. Vi anser att det är otidsenligt att den formella statchefen, kung eller drottning, ärver sitt ämbete och inte utses under demokratiska former.

I dag har monarken ett antal politiska uppgifter utöver den formella uppgiften som statschef. Hen är ordförande vid särskilda informationskonseljer med regeringen och vid den särskilda konselj i vilken regeringsskifte äger rum (RF 6 kap. 6 §). Hen är dessutom ordförande i Utrikesnämnden där rikets förhållande till främmande makt avhandlas.

Det främsta ämbetet och förtroendeuppdraget i en demokrati, statschefens, ska tillsättas enligt demokratiska principer. Det är en självklarhet i alla andra offentliga sammanhang. All makt ska på riktigt utgå från folket och folkets val. Därför är det dags att tillsätta en utredning som ska ta fram en ny modern och demokratisk modell för det svenska statsskicket. En sådan utredning bör utgå från att Sverige ska införa republik. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Granskning av monarken

I dagens svenska monarki kan statschefen, för närvarande kung Carl XVI Gustav, inte granskas på något formellt sätt. Den granskning som sker är endast den genom media. Detta är en allvarlig brist som behöver åtgärdas, oavsett om Sverige ska övergå till republik eller inte. All annan offentlig verksamhet kan granskas av någon form av fristående revision. Enligt regeringsformen granskar riksdagen rikets styrelse och förvaltning, men inte kungahuset. Övrig offentlig verksamhet granskas både utifrån hur väl uppgifterna sköts och ur ett ekonomiskt perspektiv. Statschefen har specificerade uppgifter som självklart borde kunna granskas på samma sätt som all annan verksamhet som finansieras med offentliga medel. Verksamhetens effektivitet och hur den ekonomiska ersättningen används bör vara föremål för offentlig granskning. Ibland framförs synpunkter på att monarken måste få ha sin privata ekonomi ifred och att det därför inte går att granska kungahuset på samma sätt som annan verksamhet. Ett sätt att lösa det skulle kunna vara att monarken får ett arvode för sitt uppdrag. Detta arvode kan då finansiera privata utgifter. I de fall andra medlemmar i kungafamiljen vikarierar för monarken får de då ett arvode.

Omkostnader för representation, statsbesök och andra uppgifter som ingår i uppdraget bör finansieras genom anslag till kungliga hov- och slottsstaten. De utgifterna är då tydligt avskilda från monarkens privata ekonomi och borde utan svårigheter kunna granskas.

Andra personer med statliga uppdrag granskas på detta sätt, statsministern får ett månadsarvode för sitt uppdrag som statsminister. Utlägg för resor, representation m.m. som ingår i uppdraget ersätts ur budgeten för regeringen och är offentliga.

Riksdagen tillkännagav i december 2011 att regeringen skulle genomföra en översyn för en ökad insyn i hovstaten, men samtidigt respektera statschefens privata sfär och inte utgöra någon ändring i den nuvarande konstitutionella ordningen. Beslutet var ett steg i rätt riktning men otillräckligt. Utskottet konstaterade 2012 att en översyn bereds inom Regeringskansliet och avlog därför Vänsterpartiets yrkande, som vi nu framför på nytt.

Vad som ovan anförts om granskning och insyn i kungliga hov- och slottsstatens verksamhet och ekonomi bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Avskaffa monarkens åtalsimmunitet

I den gällande författningen ges monarken en rättslig immunitet som principiellt skiljer sig från den begränsade immunitet som gäller för riksdagsledamöter. Den senare gäller endast ”yttranden och gärningar under utövandet av uppdraget” och den kan upphävas av riksdagen enligt särskilda regler (RF 4 kap. 12 §). Motivet för immuniteten är att förhindra att juridiska och

Fel! Okänt namn på

polisiära maktmedel missbrukas i politiska syften. Med monarkens immunitet förhåller det sig annorlunda.

Monarken är personligen immun mot rättsliga åtgärder, medan en demokratiskt vald statschef kan ha en begränsad immunitet i sin funktion. Om monarken skulle köra för fort så kan hen inte straffas för det. Om hen skulle stoppas av polisen och de misstänker att hen är alkohelpåverkad kan de inte begära utandningsprov. Monarken kan faktiskt inte straffas för något brott över huvud taget.

Oavsett hur statschefen utses är det inte rimligt med total åtalsimmunitet. En utredning bör få i uppdrag att ta fram en modell med begränsad åtalsimmunitet för statschefen, liknande den som gäller för riksdagsledamöter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 5 september 2013

Jonas Sjöstedt (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Siv Holma (V)

Eva Olofsson (V)